

Výročná správa za rok 2019
Spoločnosť pre ochranu netopierov na Slovensku

Úvod

Rok 2019 bol primerane produktívny, aj keď bez implementácie projektov. Pokračovali sme v tradičných aktivitách nášho občianskeho združenia financovaných hlavne zo získaných 2% z daní a darov. Realizované boli zimné sčítania netopierov na zimoviskách, čistenie guána (trusu netopierov) v podkroviach kostolov a iných typoch budov, starostlivosť o nájdené zoslabnuté netopiere či riešenie konfliktov a problematického výskytu netopierov v budovách. Uskutočnené boli tiež Noci netopierov, akcie pre verejnosť a účasť na Východoslovenskom tábore ochrancov prírody, kde sme viedli odbornú chiropterologickú sekciu.

Praktické opatrenia na ochranu netopierov v podkroviach

[Kojšov – podkrovie gréckokatolíckeho kostola](#)

Zrealizovali sme čistenie podkrovia kostola od guána. V letnom období obýva podkrovie kostola skupinka niekoľkých desiatok netopierov obyčajných (*Myotis myotis*). Jedná sa tradične o zoskupenie matiek, ktoré v tomto vyhriatom priestore rodia a vychovávajú svoje mláďatá. Výskyt netopierov v obci je veľmi užitočný, prináša však aj neželané úskalia, ktorým je napríklad znečistenie trusom. My sme sa rozhodli farnosti pomôcť a vďaka Vašej podpore z 2% z daní sme vyčistili podkrovie od guána. Kým netopiere spia zimným spánkom v podzemných priestoroch jaskýň a bankských diel, my čistíme ich letné úkryty. V Kojšove sme zozbierali celkom 15 vriec guána. Obyvatelia ho využijú v obci ako hnojivo v záhradách a na poliach.

[Lipovec – veža evanjelického kostola](#)

Veža kostola v obci Lipovec nebola nikdy čistená od netopierieho trusu. Celá tona guána ťažila kamennú klenbu nad zvonmi už dlhšie obdobie. Dňa 19. 10. 2019 sa nám podarilo začať s čistením, odstránili sme približne polovicu z veľkého množstva trusu.

Kostol sa nachádza v prekrásnom prostredí dedinky posadenej do územia európskeho významu Drienčanský kras. V obci žije prevažná časť rómskeho obyvateľstva. Starší pôvodní obyvatelia dožívajú a mladí sa odšťahovali za prácou a spoločenským životom do miest.

V roku 2018 vyhlásili kostol za kultúrnu pamiatku a s tým prišla aj dotácia pre jeho obnovu. Vymenené boli okná a opravená bola strešná krytina na lodi kostola. Vežu tiež čaká rekonštrukcia, avšak projekt ani termín ešte nie je plánovaný. Bude nutné demontovať krytinu a vymeniť obvodové trámy, ktoré sú dnes úplne spráchnivené. V kostole sa vyskytuje minimálne 5 druhov netopierov. Materské kolónie v počte spolu približne 300 jedincov tvoria netopiere brvité (*Myotis emarginatus*), podkováre južné (*Rhinolophus euryale*) a podkováre malé (*Rhinolophus hipposideros*). Roky staré guáno nasvedčuje tomu, že netopiere využívajú vežu kostola už oddávna. Pri rekonštrukcii kostolnej veže bude nutné prihliadať na letný výskyt týchto kolónií a obnovu realizovať mimo reprodukčnej sezóny netopierov. Veríme, že sa nám v nasledujúcich rokoch podarí získať príspevok k tejto potrebnej obnove.

Ďakujeme za spoluprácu všetkým zúčastneným osobám - p. Gabčanovi (farár, obec Lipovec), p. Makovnikovej (kostolníčka, obec Lipovec), aktívnym členom SON aj dobrovoľníkom z občianskeho združenia Živá planina.

[Ratková – podkrovie evanjelického kostola](#)

Evanjelický kostol Ratková už svojou obnovou prešiel. V decembri 2018 bola vymenená krytina na ploche približne 90% strechy. Farnosť spravila všetko preto, vrátane výberu vhodného typu a farby novej strešnej krytiny, aby jedna z najpočetnejších reprodukčných kolónií netopiera obyčajného (*Myotis myotis*) v strednej Európe mohla podkrovie kostola aj naďalej využívať. V sobotu 19. 10. 2019 sme okrem vyčistenia podkrovia od guána (13 vriec) spravili drobné zásahy. Opravili sme diery v eternitovej krytine v starej časti strechy a uzatvárali diery v klenbách v miestach, kde visia lustre, kvôli prepadu guána do priestorov kostola. Vysávačom sme vyčistili priestor okolo orgánu, ktorý bol tiež znečistený trusom a prachom.

Ďakujeme za spoluprácu všetkým zúčastneným osobám - p. Kerekréty (farár, obec Ratková), p. Palúš (kostolník, obec Ratková), aktívnym členom SON aj dobrovoľníkom z občianskeho združenia Živá planina.

[Legnava – podkrovie gréckokatolíckeho kostola](#)

V Legnave sme pomohli v hodine dvanásťtej. Bola krásna októbrová sobota. 26. október by sa dal prežiť vonku v prírode. My sme ale mali iné plány. Tento deň sme strávili v podkroví gréckokatolíckeho kostola v obci Legnava. Celkovo sme vyzbierali takmer 70 vriec guána s objemom 50 litrov.

Dubovica – podkrovie rímskokatolíckeho kostola

„Pomôž si človeče aj netopierkari ti pomôžu“ asi takto začala komunikácia medzi nami a Mgr. Milanom Tomkom, správcom Rímskokatolíckej farnosti Obetovania Pána v obci Dubovica. Pod strechou kostola sa nachádzalo guáno, ktoré tu zanechala materská kolónia netopiera obyčajného (*Myotis myotis*). Guáno je zložené z tiel drobného hmyzu, ako sú komáre, pakomáre, ale aj veľké chrobáky bystrušky, ktoré netopiere lovia. Podľa informácii, sa povala kostola nečistila viac ako 30 rokov. Veľké kopy guána zaťažovali klenbu kostola a hrozilo poškodenie a prepadnutie. 30.11.2019 sme sa rozhodli prísť pomôcť netopierom aj ľuďom vo farnosti v obci Dubovica. Akcia začala inštaláciou svietidiel, aby sme mohli pracovať v podkroví kostola. Potom sme už začali nakladať guáno do vriec a vynášať pred kostol. Za 4 hodiny sa nám podarilo naplniť 80 vriec cca po 20 kg. Strechu kostola sme odľahčili približne o 1600 kg guána. Čistenie podkrovia bude pokračovať aj v budúcom roku, nakoľko sme ostali zaskočení množstvom trusu.

Ďakujeme za pomoc a milé prijatie pánovi farárovi Mgr. Milanovi Tomkovi a kurátorovi Františkovi Olejňákovi. Čistenia kostola sa zúčastnili pracovníci prírodovedného oddelenia Východoslovenského múzea v Košiciach v zložení: Peter Ledvák, Stanislav Levendovský, Peter Krišovský a členovia a sympatizanti SON: Miroslav Fulín, Stanislav Greš, Tomáš Vatycha a Ladislav Sedlák.

Guáno – prírodné hnojivo, jeho zloženie a využitie

Náš fanúšik zo západného Slovenska sa venuje pestovaniu zeleniny. Minulú sezónu zo zvedavosti otestoval, ako netopierí trus - guáno vplýva na úrodu niektorých druhov zeleniny. O svoje skúsenosti sa bol ochotný podeliť. V budúcej sezóne plánuje v testoch pokračovať. Veríme, že výsledky budú s pribúdajúcimi skúsenosťami ešte lepšie.

[Článok so skúsenosťami hospodára](#)

Projekty 2019

Rok 2019 bol obdobím bez implementácie projektov, resp. obdobím prípravy viacerých medzinárodných grantov pre ďalšie roky.

Medzinárodné Noci netopierov 2019

17. 8. 2019 – Noc netopierov v terénnom informačnom stredisku NP Muránska planina, chata Burda (Denisa Lobbová, Ervín Hapl)

24. 8. 2019 – Noc netopierov v ZOO Bojnice (Peter Bačkor)

6. 9. 2019 – [Noc netopierov v Sabinove](#) (Miroslav Fulín)

Dňa 6.9.2019 sa v Sabinove v spolupráci s Mestským kultúrnym strediskom Sabinov konala už 3. Noc netopierov. Účastníci sa mali možnosť dozvedieť zaujímavé informácie z práce chiropterológa v teréne počas sčítania letných kolónií v sakrálnych stavbách alebo počas zimného sčítania v starých banských dielach a jaskyniach.

Prítomní boli upozornení na zásady, ktoré je potrebné v záujme ochrany netopierov dodržať pri zatepl'ovaní panelových domov a ako postupovať v prípade ak sa vám do bytu dostane netopier.

Po prezentácii, ktorá bola v Kultúrnom centre na Korze, sme sa presunuli do blízkej záhrady pri Evanjelickom kostole. Tam sme vypustili niekoľko jedincov *Pipistrellus pipistrellus* a 1 jedinca *Myotis brandtii*. Počas vypúšťania netopierov prebiehala beseda s účastníkmi s odpoveďami na ich početné otázky.

Podujatia sa zúčastnilo okolo 50 občanov mesta a nás teší, že polovicu tvorili deti, ktoré veríme, že si odniesli zážitky, na ktoré budú dlho spomínať. Ostáva nám už len tešiť sa na ďalší ročník v budúcom roku.

Túto Noc netopierov realizovali Miroslav Fulín a Stanislav Greš, za čo im patrí veľká vďaka. Autorom fotografií je Ján Stračiak DiamondArt.

14. 9. 2019 – [Medzinárodná noc netopierov, Slovenské opálové bane](#) (Marta Hrešová, Martin Ceľuch) - tvorivé dielne pre deti, komentovaný vstup do opálových baní - zvýhodnené vstupné, prednáška "Nebojme sa netopierov" a "Prečo chránime netopiere", premietanie krátkych dokumentárnych filmov, odchyt a pozorovanie netopierov

18. 9. 2019 – [Noc netopierov pri Jasovskej jaskyni](#) (Miroslav Fulín, Štefan Matis)

Dňa 18. 9.2019 sa vo vstupnej hale pred vchodom do Jasovskej jaskyne zišlo do 90 záujemcov o poznanie tajuplného života netopierov. V krátkom príhovore sme prítomným objasnili zmysel a program podujatia. Po úvodnej prezentácii o zaujímavostiach zo života netopierov sme sa presunuli pod klenbu Jasovskej skaly pri starom vchode do jaskyne, kde sme predviedli prácu chiropterológa pri odchyte a detektoringu. Návštevníci, zvlášť mladšia generácia, sa osobitne zaujímali o bezprostredný kontakt s netopiermi, ktoré sa nám za daný čas podarilo odchytiť priamo pred očami účastníkov do natiahnutej siete.

Podujatie, ktoré organozovala Štátna ochrana prírody Správa Národného parku Slovenský kras, Správa Jasovskej jaskyne, Východoslovenské múzeum v Košiciach a Spoločnosť pre ochranu netopierov na Slovensku veríme že splnilo svoje poslanie a už teraz sa tešíme na stretnutie opäť o rok. Za nezištnú pomoc pri organizácii ďakujeme RNDr. Petrovi Krišovskému z Východoslovenského múzea.

18. - 19. 9. 2019 – Pozorovanie raniakov hrdzavých za súmraku (Michal Noga) – naši členovia Michal Noga a Vladimír Nemček zo združenia Saola – ochrana prírody za súmraku sčítavajú na západnom Slovensku migrujúce netopiere - raniaky hrdzavé. Verejnosť sa mohla pridať k týmto aktivitám na Železnej studničke (Kamzík, Cvičná lúka) a v Devínskej Novej Vsi pod mostom Slobody.

25. 9. 2019 – [Noc netopierov, Východoslovenské múzeum Košice](#) (Peter Krišovský, Gréta Nusová)

Ostatná prednášková a edukačná činnosť

V Ratkovskom kostole o netopieroch

V sobotu 17. augusta 2019 smerovali naše kroky do evanjelického kostola v Ratkovej. Vskutku v netradičnom prostredí sme v spolupráci s Ing. Ervínom Haplom zo Spoločnosti pre ochranu netopierov na Slovensku (SON) pripravili prednášku o netopieroch pre rodákov z Ratkovej. „Tak v kostole som prednášku ešte nerobila,“ pobavila som sa, keď som sa dozvedela o mieste konania tejto besedy. Avšak keď uvažíme, že povalu lode tohto kostola z 15. storočia obýva najväčšia letná kolónia netopiera obyčajného a netopiera ostrouchého na Slovensku, aké iné vhodnejšie miesto na priblíženie tohto unikátu ľuďom by sme našli. A tak ľudia hľadeli na fotky naozaj veľkej kolónie, ktorá obýva podkrovie nad ich hlavami a počas celej sezóny im robí spoločnosť počas služieb Božích.

Kolónia bola objavená v roku 1992 a od tohto roku sa pravidelne monitoruje. Jej početnosť môže v čase odchovu mláďat dosiahnuť až 5000 jedincov. Spolužitie s netopiermi však neprináša len benefity spočívajúce v regulovaní početnosti nepríjemného hmyzu, ktorým sa netopiere živia. Taká veľká kolónia vyprodukuje veľké množstvo trusu – guána. Nie je príjemné, keď guáno prepadáva cez štrbiny v strope na lavice a podlahu svätostánku. Jeho hromadenie v podkroví by tiež mohlo predstavovať riziko pre statiku kostola. Preto členovia SON v spolupráci s dobrovoľníkmi a pracovníkmi Správy NP Muránska planina zabezpečujú jeho pravidelné odstraňovanie.

Veľká vďaka patrí Cirkevnému zboru ECAV na Slovensku Ratková, miestnemu farárovi Mgr. Miroslavovi Kerekrétymu, zborovému dozorcovi Bohušovi Palúšovi a tiež obyvateľom Ratkovej za trpezlivosť a ochotu spolupracovať pri zachovaní a ochrane miestnej kolónie v podkroví ich kostola. Text: Ing. Jana Šmídtová, Správa NP Muránska planina. Foto: Ing. Jana Šmídtová, Ing. Ervín Hapl

Rôzne aktivity pre verejnosť organizujú naši členovia Michal Noga a Vladimír Nemček na západnom Slovensku pod združením **Saola – ochrana prírody**. V Malých Karpatoch sa tak konajú podujatia ako odchyty netopierov a edukačné aktivity pre deti pod názvom „**Netopiere na dosah**“ - v rámci pravidelného monitoringu, na základe platnej výnimky, so sprievodným slovom a opatnosťou voči živým tvorom.

Sčítanie netopierov na zimoviskách

Na prelome januára/februára 2019 prebehlo tradičné [zimné sčítanie netopierov](#) v podzemných priestoroch v 27 orografických celkoch Slovenska na približne 230 lokalitách. Vďaka finančnej podpore ŠOP SR boli medzi sčítané lokality zahrnuté aj trvalo monitorovacie lokality (TML), z ktorých výsledky sme reportovali do databázy KIMS.

[Nietoperek](#) – rozsiahle podzemné bunkre z 2. sv. vojny (PL) – štyria zástupcovia SON – Denisa Lobbová, Martin Ceľuch, Ján Rys a Ervín Hapl sa zúčastnili medzinárodného sčítania netopierov na tejto významnej lokalite (11. - 13. 1. 2019), sčítaných bolo vyše 35 tis. netopierov.

[Našli sme najstaršieho známeho feríka na Slovensku a v Maďarsku](#)

Naši členovia Miroslav Fulín a Stanislav Greš objavili pri sčítaní netopierov v Jasovskej jaskyni najstaršieho zatiaľ známeho podkovára veľkého na Slovensku a v Maďarsku. Gratulujeme!

Netopiere sú naozaj dlhoveké. Napriek nebezpečenstvám, ktoré na nich číhajú hlavne v podobe predátorov a ľudských aktivít sa niektoré jedince dožívajú úctyhodného veku. V posledný deň uplynulého roka 2019 sa nám to opäť potvrdilo.

Pri pravidelnej kontrole Jasovskej jaskyne sme zaznamenali výskyt podkovára veľkého (*Rhinolophus ferrumequinum*) označeného krúžkom Budapest 56049.

Visel v Starom dome na mieste, kde sme ho opakovane zaznamenali aj v minulosti pri kontrole zimovísk netopierov dňa 12.11.1996, 30.11.1997, 14.1.2000, 2.3.2000, 4.2.2004, 28.12.2004, 11.2.2005, 31.12.2015, 24.10.2017 a naposledy 29.12.2017. Ľudovo tento druh netopiera nazývame "ferík".

Krúžkom ho v kostole v maďarskej obci Bodrogkeresztúr 18.8.1993 označil Zoltán Bihari. Nevieme, koľko rokov mal v čase označenia ale podľa dátumu označenia a odčítania vieme, že žije už 26 rokov a 135 dní. Je to zatiaľ najstarší žijúci podkovár veľký zaznamenaný na území Slovenska a Maďarska.

Rehabilitácia zranených a dočasne hendikepovaných živočíchov a prípady odborného poradenstva

Prípady odborného poradenstva v prípadoch „Netopier v núdzi“ sú dostupné k nahliadnutiu na webovej stránke: <https://poradenstvo.netopiere.sk>

Unikátne zimovisko netopierov na panelovom dome v Svidníku, ktoré sa stalo pascou pre netopiere

Na tento úkryt nás upozornili obyvatelia na jar v roku 2016, keď po tuhých mrazoch našli na zemi viac ako 100 umrznutých netopierov. Verili sme, že situácia sa o rok nezopakuje a netopiere sa poučia. V jeseni pri kontrole neboli zistené, tak sme predpokladali, že je to v poriadku.

Neskôr sa netopiere ale opäť zhromaždili za bannerom a hrozilo opäť, že zamrznú. Pred periódou tuhých mrazov v januári 2017 sme celú skupinu 350 netopierov premiestnili za pomoci výskového špecialistu a nášho člena Dušana Kovaliča na bezpečné zimovisko – do pivnice rehabilitačnej stanice v Bardejove. Zoslabnuté jedince sme prikrmovali aj s pomocou študentov Gymnázia Leonarda Stöckela v Bardejove a pracovníkov Regionálneho centra ochrany prírody v Prešove. Viac ako 75% netopierov bezpečne prezimovalo a boli vypustené opäť vo Svidníku.

Na jeseň sme po dohode s majiteľmi chceli zložiť reklamný banner, ale na naše veľké prekvapenie za ním už visela veľká skupina 500-600 raniakov. Zima prišla rýchlo. Padlo rozhodnutie ochrániť ich búdkami, ktoré sme doslova nalepili na zimujúce agregácie, po zložení bannerov. Časť netopierov tu ostala celú zimu, iné preleteli na zimoviská v okolí. Na jar sa našiel len jeden umrznutý netopier.

XLIII. Východoslovenský tábor ochrancov prírody (VS TOP)

VS TOP po trinástich rokoch opäť zavítal do NP Slovenský kras, kde sa Silická Jablonica stala hosťujúcou obcou pre mnohých odborníkov v oblasti ochrany prírody, jej milovníkov a nadšencov z celého Slovenska aj zahraničia.

Boli sme pri tom – článok k dispozícii na našej webovej stránke: <https://netopiere.sk/sk/article/tabor-ochrancov-prirody.html>

Mediálne výstupy

[Na území Slovenského krasu sa nachádza vyše 1300 známych podzemných priestorov](#), čo predstavuje najvyšší počet jaskýň v rámci jedného územného celku na Slovensku. Počas zimného sčítania netopierov v najznámejšej časti tohto národného parku v Zádielskej tiesňave iba za posledné dva roky sa našlo vyše 30 nových podzemných priestorov. Chiropterológovia sa tu zamerali na vyhľadávanie jaskýň vhodných najmä na zimovanie chladnomilných druhov netopierov, ako sú večernica pestrá či večernice malé. V súčasnosti prebieha v tejto našej najkrajšej tiesňave aj intenzívny jaskyniarsky výskum, ktorý prinesie zrejme ešte ďalšie zaujímavé objavy. Na snímke pracovník správy NP Slovenský kras chiropterológ Štefan Matis pri kontrole jaskyne Skrytá sieň v Zádielskej tiesňave. Zádiel 4. februára 2019 FOTO TASR – Milan Kapusta.

V Slovenskom krase rátajú netopiere, správy RTVS

Reportáž TV JOJ o aktuálnej téme jesenných invázií netopierov

Noc s netopiermi na Burde – článok s fotkami NP Muránska planina

Ďalšie aktivity a udalosti

Montáž búdok v sedle Burda, NP Muránska planina

S dobrovoľníkmi z občianskeho združenia Živá planina a ďalšími pomocníkmi sme nainštalovali rôzne typy búdok na fasádu horskej chaty - terénneho informačného strediska Burda. Chata leží priamo na trase Huculskej magistrály, preto má vybudovaný prístrešok pre odpočinok koní. Túto možnosť sme využili a inštalovali sme jednu búdku aj pod prístrešok.

Nové unikátne zimovisko netopierov vo Svidníku

Svidník mal jedno výnimočné zimovisko- za reklamným bannerom na stene paneláku sa skrývalo 500 až 600 netopierov druhu raniak hrdzavý počas každej zimy. Ako to s nimi dopadlo?

V roku 2019 sa začala obnova bytového domu a keďže obyvatelia mali dobrý vzťah k týmto netopierom, súhlasili s vybudovaním nového zimoviska na pôvodnom mieste. S podporou Spoločnosti pre ochranu netopierov a vďaka veľmi dobrej spolupráci s firmou Marko a Marko, ktorá realizovala stavebné práce, sa podarilo vytvoriť kvalitné veľké zimovisko pre niekoľko stoviek netopierov.

Smutný príbeh smutnej vrby

Vrba cintorínska. Strom považovaný básnikmi za nesmrteľný pre atmosféru pod jej ovisnutými konármi. Patrí medzi najkrajšie a najodolnejšie stromy. V prípade vrby v parku na Murgašovej ulici v Sabinove je prívlastok smutná namieste. Rástla tu od posadenia bez toho, aby od nás niečo potrebovala. Bičoval ju vietor, zmáčal dážď, prepaľovalo slnko a ona odolávala. Bola bariérou proti hluku z hlavnej cesty, zachytávala splodiny výfukových plynov, prach, poskytovala chládok. Patrila nám všetkým. Zostarla. Tak ako aj my ľudia. Začali ju trápiť choroby. Jej osud sa rozhodol vziať do vlastných rúk človek s pečiatkou.

Predpokladalo sa, že odborník a ak nie tak že si dá poradiť. Stačilo ak by zastal pod stromom, nasal jeho vôňu, započúval sa do šumenia listov, bzukotu stoviek živočíchov v korune a vedel by, že vrba skrýva oveľa väčší poklad ako je zisk z porezaného dreva. V dutinách stromu sa v čase rezu konárov 29. marca 2019 nachádzalo nielen hniezdo škorca (už s násadou vajíčok) ale aj úkryt desiatok chránených netopierov raniakov hrdzavých. Tých netopierov, ktoré nás zbavujú dotieravého hmyzu. Spoločenská hodnota jedného netopiera je vyčíslená na 230.-Eur. Vzniká otázka aký charakter má pilčík, ktorý prerezával dutinu plnú netopierov a reťazou píly zabíjal desiatky týchto chránených živočíchov? Aké svedomie má úradník s pečiatkou, ktorý dovolil tento masaker? Okoloidúci občania si fotili zmrzačené telá netopierov na zemi, deti z blízkej bytovky i privolaní príslušníci polície ich zbierali a dávali do odpadových košov. Aký príklad verejnosti dávajú tí, na ktorých sa spoliehame, ktorí majú dbať a byť príkladom v dodržiavaní zákona aj v ochrane prírody? Keďže nik za tento čin nenesie zodpovednosť skutok sa asi nestal. Či? ... Autor textu: Miroslav Fulín

Rozvojové aktivity

Webová stránka netopiere.sk

Veľkú časť obsahu našej webovej stránky sme preložili do anglického jazyka. Doplnili sme inštrukcie, ako postupovať pri náleze netopierov.

Zriadená nová webová stránka „Netopier v núdzi“ – poradenstvo a rehabilitácia:
<https://poradenstvo.netopiere.sk>

Vianočný pozdrav členom a sympatizantom SON 2019 a PF 2020

*Nech sa Vám splní
všetko po čom túžite* ~ö~

